

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2017

LITHUANIAN

HIGHER LEVEL

Thursday, 8 June

09:30 - 12:30

Atsakykite į visus 1, 2, 3 dalyse pateiktus klausimus aiškia ir taisyklinga lietuvių kalba

1. *Kretingos viešosios įstaigos Pranciškonų gimnazija lietuvių kalbos mokytoja metodininkė ir etnokultūros mokytoja ekspertė Virginija Rudavičienė sutiko pasidalyti mintimis apie tautiškumo ir pilietiškumo, lietuviškosios ir pasaulio kultūros santykį, tradicijos ir dabarties sankirtas.*
2. „Pilietiškumo ir tautinio tapatumo sąvokas atskirčiau, nes etniškumą žmogus suvokia lyg kelių dalykų sintezę: kaip priimamos ir kaip vertinamos tautos tradicijos, papročiai, kiek jis pats gyvena pagal tautos kultūros tradicinį kalendorių, ar stengiasi savo paprasta kasdienine nuostata natūraliai išgyventi ir kasdienybės, ir švenčių prasmes“, – pradeda V. Rudavičienė. „Bendraudama su gimnazistais, skatinu juos klausyti savęs, ar esame aktyvūs tradicinių papročių dalyviai savo namuose, giminėje, bendruomenėje, ar dalyvaudami šventėse rūpinamės prisidėti realizuodami savo kūrybinį potencialą, ar liekame tik stebėtojai...“
3. Pedagogė užsimena, kad kūrybiškumo sklaidos poreikis kasdieninėje buityje **mažta**, – daugybę dalykų, reikalingų buičiai, šeimose anksčiau kruopščiai kūrė, skaptavo, siuvo ar mezgė šeimos nariai. Dabar visa galima nusipirkti, įsigyti. Tradiciniuose Lietuvos namuose bemaž kiekvienas žmogus puikiai išmanė kurį nors **amatą**. Dabar tokia veikla šalia tiesioginio darbo atrodo perteklinė, atitraukianti nuo svarbesnių tikslų.
4. Taip išryškėja dar viena problema – vartotojiškumo skatinimas. Stiprios globalizacijos tendencijos, – stengiamasi veikti mažesnes tautas paverčiant jas aktyviais vartotojais. Svarbūs pasauliui esame tiek, kiek gebame vartoti. O įdomūs tik tuo, kuo skiriamės, kiek mumyse liko autentiškumo. Mados tendencijos, gyvenimo kokybės standartai skverbdamiesi gožia mūsų etninę kultūrą, **niveliuoja papročius**. Šv. Valentino diena, Helovinas, kitos **brukte brukamos** šventės kviečia, vilioja naujais patyrimais, netikėtomis atrakcijomis. Bet jos švenčiamos kavinėse, baruose, o ten daug vartojama įvairių alkoholinių gėrimų.
5. V. Rudavičienė primena: pasaulis keičiasi, ir Lietuvos žmonės privalo bendrauti, dalintis tuo, ką esame sukaupe, išsaugoję. „Lietuva po Atgimimo prieš ją atsivėrusiam pasauliui kalba, kad yra atvira, kad priima pozityvią kaitą, pati kūrybiškai diegia inovacijas, nes mūsų kultūrai svetimas etnocentrizmas. Suvokdami pasaulio kultūrų įtaką, priimdami pasaulį privalome neišduoti savęs“, – tvirtina pašnekovė. Tačiau pirmiausia pats turi gerai susivokti, kas tu esi, kokios žemės vaikas, iš kur į tave srūva gimtosios žemės syvai. Mąstydamą, kas galėtų būti toji atsvara prieš agresyvią globalizacijos slinktį, pedagogė teigia: „Tautiškumas yra galimybė būti originaliam. Natūraliai, ramiai suvokiamas tautiškumas padeda žmogui būti oriam. Todėl ramiai, oriai, bet nuoširdžiai perimdami iš savo tėvų, senolių tautinio tapatumo turinį, turime išugdyti gebėjimus saugoti, o išsaugoję ir kūrybiškai papildę, – perduoti. Taip taip – gebėjimas perduoti ateinančiai kartai etninės kultūros esmę apgynus ją nuo kičo, manyčiau, šiuo metu ir būtų svarbiausias mūsų uždavinys komunikuojant su multikultūriniu pasauliu.“

6. Lietuvių tauta ateities kartoms gali perduoti kultūrinį paveldą, pilietiškumo jauseną. „Pilietis yra žmogus, kuris dalinasi savo dvasine patirtimi, atlieka įvairiausių visuomeninius įsipareigojimus. Žmogus, būdamas visuomeniškai aktyvus, pozityviai ugdydamas savo vaikus, lojalus savo valstybei, yra aktyvus pilietis. Tačiau jis gali būti ir kitos tautos žmogus“, – teigia V. Rudavičienė. Ji pabrėžia lietuviško charakterio ypatybes: svetingumą, nuoširdumą, pakantumą. „Lietuvių tauta nėra agresyvi. Mūsų vertybės ateina iš gilios krikščioniškos tradicijos, suformavusios pagarbą tėvams, apskritai šeimai, subtiliai išgyvenamas lietuvių santykis su gamta. Tačiau šiuo metu mano karta išgyvename kontrasto situaciją – tarp to, ką norėtume teigti, atsinešdami iš etninės kultūros, ir to, ką teigia pasaulis“. Taigi, išlaikyti savo tautiškumą reikia daug vidinės jėgos. Sunku laikytis oriai, nes pasaulis reikalauja kito. „Norėdamas būti lietuviu, žmogus turi būti stiprus – bet švelniai ir kantriai stiprus“, – teigia etninės kultūros mokytoja ekspertė.
7. Pašnekovė įžvelgia ir daugiau pavojų lietuvių tautos savitumui. „Mūsų kultūrai būdingas gamtos rato ciklas. Gyvename ir cikliniame, ir linijiniame laike. Esame bene vienintelė tauta Europoje, nepakeitusi savo mėnesių pavadinimų į lotyniškus. „Nepardavėme“ savo kalendoriaus, savo metų jokiam diktatoriui. Dvylika mūsų mėnesių pavadinimų padiktuoti gamtos, žemės darbų ritmo. Toks santykis natūraliai išlaikytas, galėtume sakyti, kad ir mūsų orumas išsaugotas“.
8. „Tačiau dabar ypač esame verčiami skubėti, esame įsprausti į linijinį laiką, o natūralus gamtos ritmas mums suteikia galimybę išgyventi kasdieną, gyventi čia ir dabar“. Pašnekovės teigimu, vakarietiškas pasaulis primeta vienintelį reikalavimą: tik pirmyn ir būtinai lyderis. Iš visų jėgų skubėdamas žmogus bėga nežinodamas, kur jo kelio pabaiga. Taip nesustodami, nepaisydami dienos, savaitės ciklo, **strimgalviais** skubėdami „prisirenkame“ įvairiausių negalavimų, apninka net psichinės ligos. Kaip priešprieša tokiam gyvenimo būdai – ciklas, kuriame nuolatinė kaita, ryškios sustojimo „stotelės“ – šventės. „Mūsų tauta, gražiai priėmusi krikščioniškąjį kalendorių, savitai susiejo gamtos ciklo šventes. Kita tradicinės kultūros santarvė su Kūrėju, su žeme ir savimi – gavėnios ir advento laikas. Dabar labai populiarios įvairios dietos, bet ilgas ruošimasis sutikti didžiąsias šventes – šv. Velykas ir šv. Kalėdas – nuoširdus pasninkavimas apvalo ne tik žmogaus kūną, bet ir sielą. Pasninkas ugdo kantrybę ir sutvirtina valią“.
9. Tradicija siūlo gyventi pagal gamtos laiko ciklus. Tarpinės švenčių „stotelės“ leidžia nurimti, susikaupti. Triukšme kurti neįmanoma, vien tylą suteikia galimybę kūrybiškai veikti. Dar vienas iššūkis – kaip išgyventi pasaulio triukšmą.
10. Paklausta, kaip įsivaizduoja Lietuvą po penkiasdešimties metų, V. Rudavičienė nusiteikusi optimistiškai: „Ori, išsaugojusi savo tautinį tapatumą, įdomi pasauliui, ugdanti talentingus žmones“.

Tekstas adaptuotas pagal straipsnį: <http://literaturairmenas.lt/pokalbiai/242-mokytoja-lituaniste-v-rudaviciene-tautiskumas-galimyb-be-buti-originaliam>

I DALIS**(30 /100)**

Remdamiesi tekstu atsakykite į pateiktus klausimus:

1. Paaiškinkite šių žodžių ir posakių reikšmę:

- a) mažta (1 taškas)
- b) amatas (1 taškas)
- c) niveliuoja papročius (1 taškas)
- d) brukte brukamos (1 taškas)
- e) strimgalviais (1 taškas)

2. Kas skatina mūsų vartotojiškumą? (5 taškai)

3. Kuo, anot mokytojos, skiriasi pilietiškumo ir tautinio tapatumo sąvokos? (5 taškai)

4. Kokius gebėjimus turėtume išugdyti ateinančioms kartoms? (5 taškai)

5. Kas kelia grėsmę mūsų tautos savitumui ir kaip mes turėtume išsaugoti tautiškumą? (5 taškai)

6. Remdamiesi tekstu paaiškinkite šį sakinį: „Mūsų kultūrai būdingas gamtos rato ciklas“. Savo atsakymą argumentuokite. (5 taškai)

II DALIS**(30/100)**

Remdamiesi tekstu ir jūsų patirtimi, pakomentuokite šią ištrauką. Savo teiginius argumentuokite (ne mažiau kaip 100 žodžių).

„Svarbūs pasauliui esame tiek, kiek gebame vartoti. O įdomūs tik tuo, kuo skiriamės, kiek mumyse liko autentiškumo“.

III DALIS**(40/100)**

Samprotavimo rašinys

Pasirinkite vieną iš pasiūlytų temų ir parašykite samprotavimo tipo rašinį (apytiksliai 300 žodžių).

1. Aš esu aktyvus švenčių puoselėtojas ar stebėtojas? Kodėl?

arba

2. Kiekvieno nuomonė yra svarbi ir turėtų būti vertinama vienodai.

Parašykite samprotavimo rašinį remdamiesi šiuolaikinio pasaulio kontekstu, ypač socialine žiniasklaida.